

Berek Tamás

berek.tamas@zmne.hu

A JÖVŐ TISZTJEINEK ABV VÉDELMI FELKÉSZÍTÉSÉNEK IRÁNYA AZ ABV JÁRTASSÁG KÖVETELMÉNYEINEK TÜKRÉBEN

Absztrakt

A biztonságpolitikai szakértők a korábbi ABV fegyverkezési hullám hozományaként napjainkra új típusú veszélyforrásként jelölték meg az ABV fegyverek gyártásához szükséges anyagok, eszközök, szellemi termékek proliferációjából fakadó fenyegetést. Az ellenőrzés alól kikerült és kisebb felfegyverzett csoportok tárházát bővítő ABV eszközök szerepet kaphatnak kisebb helyi háborúkban. Ezzel párhuzamosan új veszélyforrásként jelent meg napjainkra a nemzetközi terrorizmus, illetve a jelenséggel összefonódó CBRN terrorizmus, valamint az aszimmetrikus hadviselés. A fegyveres erők felkészítése során számításba kell venni továbbra is a fegyveres küzdelem egyik lehetséges színtereként az ABV környezetet. A katonákat úgy kell felkészíteni, hogy a harctevékenységet folytatni tudják ABV körülmények között is. Ennek egyik feltétele egy olyan jártasság kialakítása, amely a katonát képessé teszi először is túlélni az ABV hatásokat, illetve folytatni a tevékenységet.

According to the opinions of security policy experts the new threat is the proliferation of NBC component, facilities, and brain as a result of earlier NBC arms race. It means that NBC weapons can be used by uncontrolled smaller armed groups. Connecting to the proliferation, the threats of global terrorism, NBC terrorism and asymmetric warfare are also exist. During the preparation of troops as a possible theater, NBC environment should be taken into consideration. Troops should be capable to maintain their operations in such environment also, in which, soldiers must be prepared to survive NBC effects and later maintain combat activities.

Kulcsszavak: *ABV környezet, túlélni az ABV hatásokat, kiképzés, ABV gyakorlópálya, ~ NBC environment, survive NBC effects, Military exercises, NBC exercise field,*

A JÖVŐ HADMŰVELETEINEK VÁRHATÓ KÖRNYEZETE ÉS KÖRÜLMÉNYEI

Az ABV fegyverekkel rendelkező országok száma a II. világháború óta bővült és a jövőben tovább bővíthet. Az ABV fegyverek előállításához szükséges alapanyagok, valamint - a tömegpusztító fegyverre áhítozó küszöb-országok tevékenységének is köszönhetően - sugárzó hasadóanyagok eljuthatnak válságövezetek országaiba is, ahol egy esetlegesen kirobbanó fegyveres konfliktus során alkalmazásra kerülhetnek nem csak reguláris hadseregek, hanem alkalmilag verbuválódott felfegyverkezett csoportok részéről is.

„Az utóbbi időkben nyilvánvalóvá vált az, hogy igen jelentős ABV veszélyforrás lett a terrorizmus, különösen a nemzetközi terrorizmus. A terrorista szervezetek fegyvertára és szakmai ismerete egyre bővül. Sugárzó, mérgező, fertőző anyagok alkalmazásával szélsőséges nézeteket valló vallási szekták, nacionalista terrorszervezetek, egyéni terroristák (magányos farkasok) fenyegethetnek és szándékozhatnak elérni céljaikat.”[1]

A NATO nemzetközi szerepvállalásából és az ebből fakadó kötelezettségeinkből adódóan a Magyar Honvédség katonái a világ különböző pontjain kerülhetnek valós ABV helyzetbe. Az ABV veszélyforrások ismeretében fontos a Magyar Honvédség katonáinak felkészítése. Általános érvényességgel elmondható, hogy a legerősebb, legjobban felszerelt hadsereg is könnyen sebezhetővé válik, ha kiderül felkészítésének, felszereltségének valamely hiányossága.

A valós ABV helyzetben fellépő ABV hatásokhoz (besugárzás, sugárzó anyagok inkorporálódása, mérgezés, biológiai harcanyaggal fertőződés) társuló, nem közvetlenül az ABV fegyverek alkalmazása következményeként fellépő tényezők (pl. egyéni védőeszköz használata közben jelentkező látásélesség, mozgásképesség, komfortérzet, harcképesség, harci morál csökkenése) rontják a harcos túlélő képességét.

Az pedig belátható, hogy a katona kiképzésére, felszerelésére, fegyverzetére fordított minden egyes forint kidobott pénz az ablakon, amennyiben nem vagyunk képesek ezt a harci erőt oltalmazni a túlélés érdekében.[2]

A Magyar Honvédség új típusú feladatai a haditechnikai eszközök változásával együtt megkövetelik, hogy a harceljárások, egyéb műveleti tevékenységek átdolgozása mellett az azokra való felkészítés kiképzés korszerűsítése is megvalósuljon. Ez a folyamat jelenleg is tart, az új harcászati elvek, eljárások sorra beépítésre kerülnek kiképzési programokba, szabályzatokba. A hadviselési eljárások változásának iránya előre nem látható, arra csupán következtetni lehet a tudomány és technológia, a hadelmélet fejlődési tendenciáiból. A biztonságpolitikai szakértők elgondolása szerint a fegyveres küzdelem színterein összecsapó felek nem egyenrangú erőt fognak képviselni, hiszen a mai csúcstechnika adaptálására még a korszerű hadseregek mindegyike sem képes. Az erőfölényt törvényszerűen ellensúlyozni kívánó aszimmetrikus hadviselés feltehetően a CBRN eszközök alkalmazása felé fog elindulni. [3]

A felkészítésnek-kiképzésnek követnie kell a katonai elméletek változásait, hiszen a jelenlegi kihívásokra már felkészült, a jövőbeni fenyegetésekre pedig jelenleg felkészülő hadsereg képvisel ütőképes erőt a háborús környezet megváltozott körülményei között.

¹ Berek Tamás: ABV felkészítés a jelenlegi veszélyforrások tükrében, 2004. Bolyai Szemle, XIII. évf. 2. szám

A PARANCSNOK² ELVÁRHATÓ ABV JÁRTASSÁGA

A NATO Katonai Szabványügyi Hivatal szabványosítási egyezményt (STANAG 2150) adott ki 1997-ben „Az atom-, biológiai-, vegyi fegyverek elleni védelemben szerzett jártasságról annak érdekében, hogy a műveleti területen feladatot végrehajtó és különösen nemzetközi erőket irányító parancsnokok megfelelő bizonyossággal rendelkezzenek az alárendelt erők ABV védelmi képességei felől.

Ahhoz, hogy a parancsnok ABV jártasságát viszonyrendszerbe helyezve a főbb követelmények kiemelésével bemutassam, feltétlenül ki kell térnem a katonával szemben megkövetelt ABV jártasság szintjére.

A katonával szemben elvárható követelmény, hogy felismerje az ABV fegyverek alkalmazására utaló jeleket és ezen információk birtokában tenni tudjon valamit, legalább saját túlélése érdekében.

Ismernie kell az ABV veszélyre figyelmeztető jelzéseket, fel kell ismernie a riasztást. Készség szintjén kell tudnia alkalmazni az egyéni védőeszközét.[4] Véleményem szerint az egyéni védőeszközét becsukott szemmel is alkalmazásba kell tudni venni mindenkinek. Ezzel összefüggésben a katonának tudnia kell védőruhájának, gázálcának biztonsági korlátait. A megalapozatlan túlzó tévhit a védőeszköz védelmi képességéről ugyanis éppolyan veszélyes, mint a külső veszély önmagában. Nem csupán azt kell tudnia a harcosnak, hogy mi ellen véd a védőeszköz és hol lehet alkalmazni azt, hanem azt is, hogy mi ellen nem véd és mely esetekben használhatatlan.

A védőruha, gázálc fel- és levételével, illetve alkalmazásával kapcsolatos fent említett problémák világossá teszik azt, hogy a készség szintű alkalmazás nem egyenértékű azzal, hogy „fel tudom-e venni a védőruhát”. A le- és felvételt, a védelmi szinteket folyamatosan kell gyakorolni addig, ameddig a katona nem csupán becsukott szemmel, hanem egyéb külső fizikai és pszichikai behatások alatt is gondolkodás nélkül végre tudja hajtani azokat. Vajon ugyanolyan gyorsan alkalmazásba lehet venni a védőeszközt az ellenség által tűz alá vett területen tűzharc közben a harci stressz hatása alatt? A pánikreakciók kialakulásának elkerülésére természetesen a gyakorlás sem nyújt 100%-os bizonyosságot, de csökkenti azok kialakulásának lehetőségét. A katona túléléséi esélyénél maradva nem vitatható az sem, hogy ha a harcos a fent taglalt készséggel rendelkezik is, ez még mindig kevés, hiszen neki úgy kell túlélni, hogy mellette a feladatát is el tudja végezni. Ennek okán szituációs lögyakorlatokon és számtalan harcászati gyakorlaton kell begyakorlatni a katonával Ezeket a fogásokat gyakorolni kell éjjel–nappal, esőben–hóban, hidegben–melegben, nyílt terepen–erdős hegyes területen, stb. A katonának, minden körülmények között végre kell tudnia hajtania feladatát. Gázálcban, védőruhában is. Erre jártasságot kell szerezni, rendszeresen kell alapfeladatának megfelelő gyakorlatokat végrehajtani ABV védőeszközben is. A lövészkatonának például közel azonos hatásfokkal kell kezelni saját egyéni tűzfegyverét éppúgy, mint alegysége kollektív fegyvereit akár gázálcban is. Ezt a jártasságot rendszeres gyakorlással lehet csak megszerezni. A saját alegysége érdekében, annak szükségességéből, hogy megtudjuk, hogy mi ellen és mennyi ideig kell védekezni vegyi, sugárfelderítést kell végrehajtani az alegység állományából kiállított nem szervezetszerű vegyi, sugárfelderítő rajnak a rendszeresített felderítő eszközökkel.

Ezt a feladatot a katona csak úgy tudja végrehajtani, ha nem csupán ismeri, kezelni is tudja a mérőeszközt valós körülmények között. Mindezekre a feladatokra elég egyszer egy alapos felkészítést tartani, de a megszerzett ismeretekből a napi gyakorlások, harcászati gyakorlatok során kell rutint kovácsolni.

² A műben a parancsnok kifejezést általános értelemben használom harcoló, harctámogató, harcbiztosító alegység minden szintű parancsnokaira értelmezve egyaránt kiterjesztve a technikai beosztású különböző szintű parancsnokokra

Az ABV jártasság a NATO STANAG 2150 szerinti követelményei a parancsnokok vonatkozásában előírja, hogy a parancsnoknak a beosztottait meghaladó ABV védelmi ismeretekkel kell rendelkeznie. Ahhoz, hogy a parancsnok a veszélyes objektumok környezetében vagy csapásból származó ABV környezetben is tervezni és végre is tudja hajtani a műveletet, ismerni kell az ABV csapásokból és a nem csapásból származó vegyi-, biológiai-és sugárszennyeződés eseményekből eredő veszélyeket.[4] Riasztás és értesítés (Warning & Reporting) hatékonyságának tekintetében kiemelten lényeges a CBRN jelentések tartalmának értelmezése és a riasztás és értesítési rendszer rendszabályainak ismerete.

A műveleti területen folytatott tevékenység hatásfokát, illetve sikerességét jelentősen befolyásolja sok egyéb tényező mellett az ABV fenyegetettségi szint. A harci kötelék védelme érdekében a parancsnoknak meg kell határozni a személyi állományra vonatkozó védelmi szintet és be kell vezetnie a védelmi rendszabályokat, valamint a beépített kollektív védelmi berendezések (Collective Protection - COLPRO) készenlétét és használatuk rendjét.

A védelmi intézkedések egész sora viszont a rendeltetészerű feladat-végrehajtást nehezítik. Az adott tevékenység időigénye megnövekszik, ezen kívül a személyi állományra is jelentős pszichikai terhet ró. Az ABV esemény előtt bevezethető passzív rendszabályok közül a profilaktikus készítmények kiosztása és az esetleges alkalmazása okán egyáltalán nem elhanyagolható felelőssége van a parancsnoknak. A parancsnok döntési képessége itt is fontos. A fentiekben felvázolt probléma kezelésének egyik pillére az ABV helyzetfelmérés és helyzetértékelés.

Az ABV helyzet felmérésén alapuló helyzetértékelés elvitathatatlanul a parancsnoki munkafolyamat része. Az ABV értékelést támogathatják az ABV-RIÉR-ből származó jelentések és a műveleti területen előjáró ABV Központ előrejelzései, mégis adódhat olyan körülmény, amelyben a parancsnok döntésének előkészítésekor csak az alárendelt alegységek nem szervezetszerű vegyivédelmi részlegéből (másodlagos ABV védelmi feladatokra felkészített) vegyi-,sugárfigyelő alegységtől (VSBF) jelentett adatokra támaszkodhat. A pontos számítógépes adatfeldolgozás és értékelés hiányában is intézkedni kell az ABV védelmi rendszabályokra. Ekkor az ismert adatok mellett a bekövetkezett ABV, és/vagy nem csapásból származó vegyi, radiológiai, vagy biológiai eseményről beérkezett kezdeti – VSBF által jelentett – műszeres mérési és a megfigyelési eredményeket kell alapul vennie a döntés-előkészítéshez. A már meglévő, azaz ismert információk körét képezi például az érintett állomány elhelyezkedése, az időjárási viszonyok, a terep jellege, illetve egyéb értékelhető adatok.

A parancsnoknak képesnek kell lennie műveleteket ABV környezetben tervezni a vegyi-, biológiai és radiológiai expozíció lehető legalacsonyabb szinten tartása és az ALARA elv mellett figyelembe véve a fenyegetettséget és az alárendelt alegységek eltérő műveleti képességeit. . A hadszíntér felderítő előkészítése során a parancsnoknak meg kell tudni fogalmaznia a törzs irányába az elsődleges felderítési igényét, amelynek egyebek mellett a fenyegetettség értékelésére, a hadműveleti terület értékelésére, a terep elemzésére és a meteorológiai helyzet elemzésére kell irányulnia A kiképzés, a rendeltetés és az ABV védőeszközökkel való ellátottság komoly mértékben meghatározza az alegységek harci képességeit. A parancsnoknak ugyanakkor fel kell tudnia mérni az alárendeltségébe tartozó, vagy alárendeltségébe utalt vegyivédelmi szakalegység képességeit is, annak érdekében, hogy alkalmazni tudja azokat a művelet biztosítása során. Ismernie kell az anyagi technikai felszereltségüket és lehetőségeiket. [5]

A parancsnoknak meg kell állapítania az ABV és vagy nem csapásból eredő vegyi, biológiai és radiológiai eseményeknek a műveletek végrehajtására és az alegységekre gyakorolt hatásait. Nyilvánvalóan ehhez tisztában kell lennie az ABV fegyverek személyi állományra, harci-technikai eszközökre, műszaki létesítményekre, harcterületre ható

elsődleges és másodlagos pusztító tényezőivel, illetve hogy azok milyen mértékben befolyásolják az általa vezetett katonai műveletet.

A parancsnoknak a fentiekben fel kell tudni becsülni saját kötelékének harci képességeit és a lehetőségeit esetleges ABV körülmények közötti végrehajtáshoz. A parancsnoknak ismernie kell az ABV fegyverek hatásait, különösen a végrehajtandó művelet vonatkozásában. Figyelembe kell vennie az ABV események fő erő kifejtésre gyakorolt hatását, és fel kell készülnie a megfelelő ABV védelmi eljárások bevezetésére.

A parancsnoknak az ABV helyzettől függően kényszerű módon olyan intézkedéseket kell meghoznia, melyek csökkentik személyi állományának harcképességét, harci morálját, ezen keresztül veszélyeztethetik az általa kitűzött cél elérését. Eppen ezért a parancsnoknak folyamatosan mérlegelnie kell az ABV környezetbe került alegysége tekintetében a védőeszközökre vonatkozóan elrendelt védelmi szintek alkalmazásának könnyítésekor több tényező mellett a várható egészségkárosodás és az életben maradás között akkor is, ha előre nem lehet tudni, hogy a többletkockázat valódi sikerrel járt volna-e. A parancsnoknak kell rendelkeznie azzal a jártassággal, hogy adott időben fel tudja mérni a szennyezett terepszakaszon végzett tevékenység kockázatát. A kockázat elemzését követően annak megfelelően kell terveznie a műveletet.

A harctevékenység körletében található szennyezett terepszakaszok, illetve veszélyes anyagokat rejtő ipari objektumok nagymértékben korlátozzák a hadműveletek manőverszabadságát. A parancsnoknak a harctevékenység tervezésekor a már megszerzett vegyi-, sugár-felderítési adatok alapján figyelembe kell ezeket venni.

A szennyezett terepszakaszról történő levonulást követően a parancsnoknak meg kell tudni határozni azt, hogy szükség van-e mentesítésre vagy sem, a mentesítés terjedelmét. Amennyiben mentesítésre kerül a sor, természetesen meg kell tudni szervezni annak végrehajtását.

Fel kell tudni becsülni a védőeszköz huzamosabb időn keresztül tartó viselésének kellemetlen hatásait, és ha kell, könnyítéseket (alacsonyabb védelmi szintet) kell elrendelnie, azaz fel kell tudni ismernie azt a határt, amely elérése után katonáira (és a feladat sikerére) nagyobb veszély leselkedik az ABV védőeszköz legmagasabb szinten való viseléséből fakadó másodlagos hatások által, mint maga a külső ABV veszély. A parancsnoknak minden helyzetben meg kell találnia azt a védelmi szintet, amely megfelelő az adott ABV fenyegetettségnek, de nem jár akkora harcképesség-csökkenéssel, ami az alegység elsődleges küldetésének végrehajtását veszélyeztetné. Az ABV helyzettől függően lehet, hogy ezt a kockázat-háson mérleget újra kell gondolnia óráról órára, és ennek megfelelően kell változtatnia a védelmi szinten.

A parancsnoknak fel kell tudnia mérni azt a gátló tényezőt, hogy az egyéni ABV védőeszközökben és a szennyezett terepszakaszon csökken a harci kötelék manőverszabadsága. Ezzel összefüggésben parancsnokkal szemben támasztott követelmény, hogy fel tudja becsülni az egyéni ABV védőeszköz hosszabb ideig történő viselésének hatásait. Kell tudnia alkalmazni azokat az intézkedéseket, melyek csökkenthetik a védőeszköz harcképességre, komfortérzetre gyakorolt hatásait. A szennyezett terepszakaszon végzett tevékenység során a parancsnoknak rengeteg információt kell feldolgoznia többek között a személyi állomány harci moráljáról, valamint a műveleti környezet aktuális állapotáról. Adott esetben rövid időn belül lehetővé kell tennie néhány alegység számára a könnyítést a védőruha viselésének terén. Ezzel számos további feladat jelenik meg. Meg kell oldani az adott kötelék kivonását, vagy leváltását a közvetlen műveleti feladatok alól és ezzel párhuzamosan találni kell, vagy alkalmassá kell tenni egy, vagy több, a tevékenységi körletben felelhető objektumot a szükségszerű pihentetés érdekében. Már az is nehéz munka felmérni, hogy az adott ABV hatások alatt végre tudják-e hajtani a szabott feladatot, vagy sem.

Minden feladat esetén a parancsnok határozza meg, hogy mik az elérendő célok. Abban az esetben, ha az ABV események veszélye számottevő, akkor a parancsnoknak kell iránymutatást nyújtania a hadműveleti prioritások kitűzésével. [6]

Ha a szennyezett terepszakaszon, huzamosabb ideig tartó tevékenység elkerülhetetlen, akkor a parancsnoknak mérlegelnie kell az esetleges könnyítő rendszabályok bevezetését, aminek lehetősége igen gyakran korlátozott. Tisztában kell lennie az ABV kockázatvállalás következményeivel, és csupán egy hajszálon múlhat döntésének eredménye. Fel kell ismernie azt a nem egyértelmű helyzetet, amelyben a védőeszköz személyi állományra gyakorolt hatása eléri azt a mértéket, amely harcképességet rontó következménye a katona túlélését fenyegeti. Abban a helyzetben kell döntenie a sürgőszerű könnyítések alkalmazásáról, melyben ha nem megfelelően ítéli meg a helyzetet, nagyobb veszélynek teszi ki a személyi állományt a külső ABV hatások által. Az egyéni ABV védelem indokolatlan fenntartása, vagy túlzottan magas védelmi szint alkalmazása (4. védelmi szint) is veszélyeztetheti a katona túlélését és ezzel a művelet sikerét.

Természetesen parancsnokság vegyvédelmi tisztjeinek, tiszthelyetteseinek a törzs többi funkcionális elemeivel, csoportjaival együttműködve segíteni kell a parancsnokot minden olyan célkitűzés és tájékoztatás kiadásában az alárendelt szervezetek részére, ami növeli az ABV védelmi képességeket. [6]

A parancsnokokkal együtt minden tiszt-, és tiszthelyettesnek ismernie kell:

- a vegyi-, sugárfigyelő őr (VSFŐ) valamint rendszeresített vegyi és sugárfigyelő eszközök telepítését.
- Az ABV felderítés eljárásait.
- Meg kell tudni határozni mindenkinek a felderítés szükségességét, illetve a felderítés módját. Meg kell határozni a parancsnoknak a helyzettől, valamint a felderítési céltól függően, hogy a vegyi-, sugárfelderítő járőr melyik felderítési technikát alkalmazza, természetesen a tevékenység és a jelentések rendjét is.
- Minden szintű parancsnoknak ismernie kell az ABV rendszabályokat.

Az ABV esemény előtt bevezetendő passzív rendszabályok, mint például az egyéni sugáradag-mérés megszervezése, az esetleges profilaxis előkészítése, a szükséges műszaki munkák elvégzése és az alapvető harcászati – hadműveleti rendszabályok alkalmazása összetett feladat, amit begyakorlás nélkül igen nehéz pontosan és megbízhatóan végrehajtani a harctevékenységgel összehangolva. Minden szintű parancsnok felelős az ABV védő felszereléssel történő ellátás, karbantartás és az utánpótlás megszervezéséért.

A műveleti területen való tevékenység, illetve az ABV esemény hatása alá került kötelék személyi állományának túlélési esélyit meghatározó tényező az esemény (ABV) alatti rendszabályok bevezetésének gyorsasága és hatékonysága.

A riasztás és értesítés, a közvetlen védelmi intézkedések foganatosítása, a nem szervezetszerű erővel végzett vegyi-, sugárfelderítés, valamint az esetleges kivonás – áttelepülés megszervezése gyakorlatot igényel, nem beszélve az esemény után bevezetendő rendszabályokról. Ezek eredményes végrehajtása javíthatja az állomány pszichikai-harci morálját, túlélését, de ha a parancsnok hibázik, vagy késlekedik, esetleg rosszul dönt, a harcképesség gyors csökkenése a művelet sikertelenségét okozhatja. A jövő tisztjeinek tehát igen alapos ABV felkészítésben kell részesülnie.

A KATONAI SZAKOK ALAPKÉPZÉSÉN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓI ÁLLOMÁNY ABV FELKÉSZÍTÉSÉNEK JAVASOLT IRÁNYA

A 90/2008. (HK 8.) HM HVKF intézkedése a katonai felsőoktatási intézményben, az alapképzésben ösztöndíjszerződés alapján, a mesterképzésben központi támogatás alapján tanulmányokat folytató hallgatókkal, valamint a Magyar Honvédséggel szolgálati jogviszonyt létesítő tiszti beosztásba tervezett személyekkel szemben támasztandó általános katonai és katonai szakmai követelményekről világosan megfogalmazza a leendő tisztek katonai, szakmai kompetenciáit. Az intézkedés 1. számú melléklete a ZMNE alapképzését befejező, kibocsátandó tisztekkel szemben támasztandó általános katonai és katonai szakmai követelmények között kiemeli: „a tiszttel rendelkezzen ismeretekkel a tömegpusztító és gyújtófegyverek pusztító hatásairól, az ellenük való védelem lehetőségeiről...”[7]

A katonai műveletekben feladatot végrehajtó tisztek tisztaban kell lenni az alárendeltségébe tartozó kötelek ABV védelmi képességeivel, azaz teljes bizonyossággal tudnia kell azt, hogy a felelősségi körébe tartozó erők képesek-e ABV támadást túlélni, illetve ABV környezetben feladatot végrehajtani vagy megkezdett műveletet befejezni.

Amennyiben a parancsnok nincs birtokában a fent említett információknak, nem képes reálisan felmérni és értékelni a saját csapatok harci képességeit és ez végzetes lehet a művelet sikere szempontjából.

Éppen ezért kiemelten súlyt kell fektetni a személyi állomány ABV felkészítésére, különös tekintettel a jövő tiszti állományára.

Hiába rendelkeznek a harci kötelek a legkorszerűbb rendszeresített ABV védelmi felszereléssel, ha felkészítés rendszeréből hiányoznak azok az elemek, amelyek alkalmassá teszik a parancsnokot azok alkalmazására a feladat végrehajtás érdekében ABV környezetben.

Véleményem szerint a katonai szakokon a jelenleginél nagyobb hangsúlyt kell fektetni a leendő katonai vezetők – a harcoló, a harctámogató és a harcbiztosító alegységek jövőbeli parancsnokainak ABV felkészítésére a szükséges és elvárt ABV jártasság kialakítása érdekében. A katonai alapozó felkészítés keretében illetve később a differenciált szakmai felkészítés során kell a hallgatóknak azokat az ismereteket átadni, melyek birtokában és azok ismétlődő rendszerű gyakorlásával képessé válnak a fentiekben felvázolt problémák felmérésére, értékelésére és alárendeltjeik vezetésére ABV körülmények között is.

Ennek fényében a felkészítést következő tematikában javaslom felépíteni.

A már említett NATO STANAG 2150-ben kifejezett elvárás az, hogy a parancsnok jártassága nem kell, hogy elérje az ABV szaktiszti (tiszthelyettesi) állomány szintjét, de meg kell haladnia a minden katonától elvárható ABV jártasság képességét.[4]

A képességek kifejlesztésének útján az első kilométerkő az általános katonai felkészítés keretében megvalósuló alapkiképzés.

1. A Magyar Honvédség alapkiképzési programja célul tűzi ki azt, hogy a katona a kiképzés végére rendelkezzen alapvető ABV jártassággal.

Az MH alapkiképzési programja biztosítja azt, hogy a katona a kiképzés végére megismerje:

- a ABV- és gyújtófegyver alkalmazásából származó veszélyeket és az ellenük való védelem lehetőségeit, rendszabályait;
- az egyéni és kollektív védelem eszközeit, használatuk rendjét;
- a vegyi-, sugárfelderítő eszközöket, mentesítő eszközöket és anyagokat;

1. ábra. Egyéni védőeszköz fel-, és levételének oktatása alapkiképzésen (a szerző felvétele)

2. Ezt követően a tiszti alapképzés során ezeket az ismereteket folyamatosan frissen kell tartani, azokat gyakoroltatni kell a képzés első éveiben az egyes harcos szintjén. Erre lehetőséget biztosít a katona harckiképzése. (2.-4. szemeszter)

Az időközben bekövetkezett változásokat (pl. új eszközök rendszerbe kerülése során) be kell építeni a képzésbe. A tisztnek a túlélés és a feladat sikeres elvégzésének érdekében képesnek kell arra lennie, hogy a meghatározott feladatot, bármely okból kialakuló vegyi-, biológiai-, sugárszennyezés, valamint harctéri tüzek körülményei között is végre tudja hajtani alárendeltjeivel. Ezt a célt szolgálva szükségesnek találom a képzés időszakában terepen végrehajtott összes harcászati, szakharcászati, műszaki, lökiképzési foglalkozás keretében biztosítani a gyakorlás lehetőségét. A foglalkozásokon öt oktatási kérdés közül egyet ABV védőeszköz hatása alatt kellene végrehajtani. Ezen kívül a szennyezett terepszakasz leküzdését is külön ABV foglalkozáson kell elsajátítani és gyakoroltatni az általános harcászati felkészítés keretében.

2. ábra: Vegyvédelmi hallgatók felkészítése (a szerző felvétele)

3. A tisztképzésben résztvevők az általánost meghaladó ABV jártasságát abban az időszakban kell kialakítani, amikor a hallgató már rendelkezik vezetői ismeretekkel, illetve a csapatgyakorlatokon megszerzett rajparancsnoki jártassággal. A harcászat, szakharcászat, tehát a harckiképzés keretében alkalmassá válik legalább raj – tűzcsoporthoz köztelék harc tevékenységének vagy harctámogató tevékenységének irányítására.

Ekkor (5.-6.-7. szemeszter) a harcászati foglalkozásokon beállított, a fegyveres küzdelem különböző külső körülményeit szimuláló harcászati helyzetbe kell beépíteni a vélt vagy - az imitációs lehetőségek kihasználásával kialakított - valós ABV hatásokat.

3. ábra: VSF járőr tevékenységének gyakorlása (a szerző felvétele)

A jól felépített ABV kiképzés a hallgatók felkészítését jól szolgálja, azáltal, hogy olyan helyzetet ismernek meg, amire nehéz felkészülni, de az átélt gyakorlat, a leküzdés tudata segítséget nyújt a későbbi erőpróbákban, és a félelmet, valamint a szorongást kezelve újabb ismerettel gazdagodnak. Megismerhetik félelmeiket, képességeiket, korlátaikat. Veszély esetén tapasztalataikból merítve képesek lesznek később is megküzdeni a helyzettel.[8]. Veszélyhelyzetben fellépő pánikreakció kialakulásának lehetőségét a legalaposabb kiképzés sem zárja ki, azonban valószínűségét csökkenti. A túlélés érdekét szolgáló ABV rendszabályok feladatainak végrehajtása nem szabad, hogy mérlegelés tárgyát képezze a kritikus pillanatokban.

AZ ELKÖVETKEZŐ IDŐSZAK FELADATAI

A tanintézeti felkészítés során azt kell elérni, hogy a természetestől eltérő környezet,- amit elsősorban az egyéni védőeszköz jelent az ABV veszély tudatával – megszokottá váljon. Másrészt azt, hogy a legfontosabb tevékenységek végrehajtása automatikussá váljon. Ez a módszeres gyakoroltatással és sulykolással érhető el.

E módszerek alkalmazásának teret biztosítanak a következők:

- Gyakorlatok
- Normagyakorlatok ismétlése
- ABV rendszabályok végrehajtásának gyakorlása
- Egyes harctevékenység gyakorlása imitált ABV körülmények között
- Váratlan helyzetek generálása:
- ABV riadó elrendelése váratlanul (szokatlan helyzetekben)
- Egyéni védőeszköz váratlan alkalmazása (pl. tanteremben, terepfoglalkozásokon stb.)
- Egyéni védőeszköz alkalmazás hosszútávon (több órás időtartamra)
- Gázkamra-gyakorlatok (jelenleg erre nincs lehetőség)
- Tűzakadály-pálya

Szimulálhatók azok a pszichikumot megterhelő helyzetek, amelyek a felkészítés során való alkalmazásra a valós ABV helyzetet imitáló körülményekkel együtt a személyi állomány pszichikai trenírozására lehetnek alkalmasak.

Jelenleg hasonló hatású a tűzakadály-pálya, de az elmúlt évtizedekben a kiképzés során felhasználták a gázkamra-gyakorlat és az „éles-gyakorlatok” rejtette lehetőségeket is.

A gázkamra gyakorlat az alapkiképzés része volt 1997-ig, akkor kikerült abból. Az addig erre a célra felhasznált klór-pikrin felkerült a vegyi-fegyver tilalmi listára és a készleteket meg kellett semmisíteni. Miért ne lehetne ugyanilyen céllal alkalmazni olyan ingerlő vegyületeket, melyek könnyen beszerezhetők, tárolásuk és felhasználásuk nem igényel különös védőintézkedéseket. Az erre a célra számba vehetők közül megemlíthető a „CN” és a „CS”, melyek a legálisan beszerezhető könnygázspray-k töltőanyagaként polgári kereskedelmi forgalomban is kaphatók. A NATO számos tagállamának haderejében a felkészítés részét képezi az ingerlő anyagokkal végrehajtott „gázkamra gyakorlat”, valamint a szakalegységek kiképzése során végrehajtott „éles” gyakorlat mérgező harcanyagokkal.

A jövőben meg kell vizsgálni, hogy a leendő tisztek – majdani parancsnokok ABV jártasságának a STANAG 2150 irányelveinek megfelelő kialakítása érdekében, milyen feltételeket tudunk saját erőforrásokból hazai körülmények között biztosítani

A hallgatók felkészítése a gyújtófegyverek elleni védelem terén is számos körülmény újragondolását kívánja meg a közeljövőben

A tűzakadály-pálya kiképzési foglalkozások rendszerben tartása továbbra is szükséges. A katonák gyújtófegyverek elleni védelemre történő kiképzése lényeges a katonák pszichikai felkészítése szempontjából. A gyújtófegyverek továbbra is az alacsony előállítási költségű fegyverek közé tartoznak, melyek hatékonyan alkalmazhatók mind az élőerő, mind pedig objektumok ellen. Ezek a tulajdonságok bármely alkalmazó fél számára csábítóvá teszik a gyújtófegyvereket. Szükséganyagokból is gyorsan, könnyen lehet kialakítani hatékony szükség gyújtóeszközöket. Katonai műveletek végrehajtása alkalmával a műveleti területen nem csupán szándékoltan keletkezhetnek tüzek, hanem hagyományos fegyverek alkalmazása következtében akár véletlenül is. A tűzakadály-pálya foglalkozás másik célja a harcéri tüzek leküzdésére történő felkészítés, és ennek keretében a tűzoltás módszereinek megismerése, elsajátítása valamint gyakorlása szükségeszközökkel, kézi tűzoltó eszközökkel és rendszeresített tűzoltó készülékekkel. A gyakorlás kiterjed a harcjárműben, a harcárokból keletkezett tüzek, valamint az égő személy oltására is. Ezek az ismeretek lényeges elemei a katonák kiképzési kompetenciáinak. Ezen foglalkozás alkalmával sajátítják el a katonák a rendszeresített ködösítő és füstjelző eszközök használatát, alkalmazásuk elveit is. Ez a foglalkozás tehát alapozó előkészítése a későbbi komplex harcászati foglalkozásoknak is.

Szükséges- a feladat újraszabályozása, számos körülmény megváltozása miatt. A jelenlegi 93M gázálarc kialakításában eltérő a 70M gázálarctól. Ezen kívül az alegységek alkalmazási környezetének megváltozása, maga után vonta a harceljárások megváltozását is, ezt követnie kell a felkészítés fejlesztésének is. Megfontolásra javaslom a foglalkozás kibővítését olyan módon, hogy a két kiképzési napra tagolt foglalkozás első napján a jelenlegihez hasonlóan történjen a harcos felkészítése a jelenlegi szabályozó alapján (Kézikönyv a terrorizmus és az emberkereskedelem elleni harc katonai feladatainak oktatásához, NYt.szám:4/266, HM HKF, 2009.) ami a Vv/17-es (Utasítás a csapatok gyújtóeszközök elleni védelmére) szabályzatra épül. A második kiképzési napra pedig olyan harcászati helyzetet célszerű beállítani, amely lehetővé teszi a gyakorlat komplexitásának érvényesülését. A komplex foglalkozásba mindenképpen szükséges a tűzakadály-pálya leküzdését, a harcárokból keletkezett tüzek oltását, a páncélozott szállító harcjárművön keletkezett tüzek oltását és ködösítési feladat végrehajtását beépíteni. A kiképzendő állomány a megindulási terepszakasról, a harcászati helyzet és a feladat ismertetését követően tűzcsoportonként, ill. tűzpáronként, a kijelölt

csoportharcparancsnokok irányításával kezdi meg a végrehajtást. Az egész gyújtófegyverek elleni védelem kiképzést egyetlen harcászati helyzetbe kell beleágyazni úgy, hogy annak végrehajtása feladatorientált legyen. Ezzel a módszerrel már sikerült sikeres gyakorlati bemutató foglalkozást levezetni a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem ócsai kiképző bázisán.

Katonai tanintézetek rendelkeznek harcászati kiképző bázissal, annak területén tűzakadály-pályával, így rendelkezünk az ABV felkészítési rendszer egy fontos bázisával, a gyakorlótérrel. Nem túl jelentős ráfordítással, jó tervezéssel ki lehetne alakítani a jövőben ezen az alapon egy olyan ABV védelmi komplex gyakorló-pályát, amely alkalmas lenne az ABV védelmi jártasság szinte minden elemének kialakítására.

A tiszti hallgatók ABV védelmi felkészítése és gyakoroltatása alapvető fontosságú mind a szakfeladatokra történő felkészítés, mind a szak és nem szakfeladatok ABV környezetben való végrehajtásra történő felkészítés, mind pedig a megfelelő pszichikai felkészítés érdekében.

A kiképzés során kitűzött célok csak úgy valósulnak meg, hogyha következetesen ragaszkodunk ahhoz, hogy valamely ismeretnek készség szintjét alakítjuk ki a felkészítés során. Ezt csak úgy lehet megvalósítani, ha a kiképzés lehetőséget biztosít a „megismeréstől” a „tanulás” és „megerősítés” folyamatán keresztül az „alkalmazni tudás”, azaz a jártasság kialakítására. Ez úgy érhető el, ha a felkészítés során a megtanult ismereteket módszeresen és mindig más szituációban gyakoroltatjuk. A fenti követelmények csak akkor teljesülnek, ha lehetősége van a leendő katonatisztnek szokni a megváltozott, gyakran elviselhetetlenül kényelmetlen körülményeket, illetve a fenyegető veszélyeztető hatásokat úgy, mint például az ABV hatásokat ellenőrzött körülmények között, biztonságosan tudják megtapasztalni. Számos eddig is alkalmazott kiképzési módszer ezen alapszik, azaz a félelem tárgyát kontrollált környezetben és szabályozott módon kézzelfogható közelségbe kell hozni a katonához. [9]

A jelen dolgozatomban is említett gyújtófegyverek elleni védelem kiképzését is ezen elvek mentén végezzük az általános katonai felkészítés során a katonává válás folyamatában.

Egyértelműen levezethető és bizonyítható, hogy az ABV védelmi feladatok a harctevékenység fajtáinak mindegyikében jelentkeznek, tehát a harcra történő felkészítésben sem képviselhetnek kisebb arányokat, hiszen ezzel gyenge láncszemmé válna a katonalegység harci képességeinek rendszerében

IRODALOMJEGYZÉK

1. Conditions of the NBC exercise field creation, 2007. Hadmérnök, www.hadmernok.hu/archivum/2007/3
2. Berek Tamás: ABV felkészítés a jelenlegi veszélyforrások tükrében, 2004. Bolyai Szemle, XIII. évf. 2. szám, ISSN: 1416-1443
3. Berek Tamás: Fight capability in NBC circumstances and the military training: Vth International Symposium on Defence Technology 21-22 Apr 2008 Budapest, Hungary
4. ABV védelmi jártasság NATO szabvány szerinti követelményei, 2004., MH Szárazföldi Parancsnokság
5. Berek Tamás: A parancsnokok felkészítésének kihívásai az ABV jártasság tükrében, in: Tavasz Szél Konferenciakiadvány, Budapest, 2007. ISBN 978-963-87569-0-9, 441.p.
6. Atom, biológiai, vegyi védelmi doktrína, MH DOFT kód: 12018, MH ÖHP kiadványa, 2010.

7. 90/2008. (HK 8.) HM HVKF intézkedése a katonai felsőoktatási intézményben, az alapképzésben ösztöndíjszerződés alapján, a mesterképzésben központi támogatás alapján tanulmányokat folytató hallgatókkal, valamint a Magyar Honvédséggel szolgálati jogviszonyt létesítő tiszti beosztásba tervezett személyekkel szemben támasztandó általános katonai és katonai szakmai követelményekről
8. Bereczki Sz.-Berek T.: Szorongás-, düh-, kíváncsiság szint változása a tűzakadálypályán konferencia előadás, 2004. Kard és toll, 2004. 2. szám 64. p.
9. Berek Tamás: Felkészítés a ABV veszély elkerülésére – a felkészítés bázisa, 2008. Bolyai Szemle, XVIII. évf. 1. szám, ISSN: 1416-1443